

De Schutse, Uithoorn

ds. Joep Dubbink

Schriftlezingen: Ezechiël 34:1-24 – Johannes 10:11-16)

Voor ik met de verkondiging begin, graag even jullie aandacht voor iets anders. Laat ik er maar niet omheen draaien: *ik ben een ingehuurde knecht*. En dat geldt ook voor Sibilla: wij worden betaald voor ons *pastor* zijn en jullie weten, pastor is Latijn voor herder, pastoraat is een modern woord voor wat vroeger 'herderlijke zorg' heette. Logisch: we hebben een jarenlange opleiding gevolgd, hoe anders? En namens de vakbond van ingehuurde knechten in Uithoorn (die ik zojuist heb opgericht, Sibilla doet vast mee) wil ik protest aantekenen tegen het beeld dat Johannes van ons schetst! Wij worden daar maar even weggezet als baantjesjagers, als profiteurs, als opportunisten die bij het minste of geringste op de loop zouden gaan! Er wordt ons zelfs verweten – ja, en dat komt binnen hoor! – dat de schapen ons niet ter harte zouden gaan – kom nou even!

Ja natuurlijk, tegen de Goede Herder leggen wij het af, dat weten we ook wel – makkelijk scoren is dat, wie niet. Maar dat wil niet zeggen dat de schapen ons niks kunnen schelen. Dat de loodgieter betaald wordt, betekent toch hopelijk niet dat 'ie alleen maar op je geld uit is, en het 'm niks kan schelen of het bij jou nog steeds overstroomt of niet? Dat de dokter een rekening stuurt, betekent toch hopelijk niet dat ze niet met je begaan is? Ik bedoel maar: dit is nou typisch *framing*: de ingehuurde knecht wordt zagezegd het zwarte schaap.

En dan heeft onze landelijke kerk ook nog in haar wijsheid beslist dat uitgerekend deze 4^e zondag van Pasen *roepingenzondag* moet worden, naar Rooms-katholiek voorbeeld: zondag waarop wij jonge mensen en misschien ook ouderen, zij-instromers, proberen te interesseren voor het beroep van predikant. Want je zou het niet zeggen, maar ondanks de ontkerkelijking en het sluiten van kerken stevenen we af op een fors predikantentekort: veel dominees zijn van mijn generatie en die gaan de komende jaren massaal met emeritaat, en er komen te weinig jongeren bij.

Nou, mooie binnenkomer, geweldige tekstkeuze ook.

Meld je je aan als ingehuurde knecht, kies je voor een loopbaan in de kerk, en dan krijg je dit te horen. Alsof het nooit goed genoeg is. Vandaar dit protest. Geen staking maar wel een stiptheidsactie: een preek van een kwartier vandaag en geen minuut langer...!

Gemeente van onze Heer,

De ironie van mijn kleine 'actie' is hopelijk niet aan jullie voorbijgegaan. Ik moest dat even kwijt, en ik zal straks nog iets zeggen over het werk van de pastor of dominee, maar eigenlijk wil ik het 'herderen' in de beide lezingen van vanmorgen helemaal niet speciaal op de dominees toespitsen. Ik denk namelijk dat de profeet en de evangelist allereerst in andere richtingen denken. Om te beginnen denk je bij herders aan leiders: politici dus, mensen die verantwoordelijkheid dragen voor het welzijn van burgers. En vervolgens in de richting van iedereen: *elk mens* is in zekere zin hoeder, behoeder, van de mens naast je. En al vanaf de eerste hoofdstukken van de bijbel is dat een vraag, of we dat wel willen. 'Ben ik mijns broeders hoeder?' 'Moet ik zo nodig zorgen voor de mens naast me?' is de vraag van Kaïn, als 'ie dat overduidelijk niet heeft waargemaakt.

Eerst die leiders. Dat leiders, koningen, keizers en dat soort lui, zich als *herders* van hun volk opwerpen, dat is ook buiten de bijbel bekend. Dat doen ze graag! Een beetje leider wil uitstralen dat

hij (of zij, maar dat zijn er een stuk minder) zorg heeft voor de onderdanen. En dan is die herder een mooi beeld, idyllisch. 'Op de grote stille heide', je krijgt meteen van die beelden voor je van schilderijen, die noemen we trouwens ook *pastorales!* – van zo'n herder die in alle rust zijn kudde leidt, groene weiden en water, Psalm 23.

Maar dat is schijn! Als David tegen de reus Goliat moet vechten, en ze hem daar duidelijk ongeschikt voor vinden, verdedigt hij zich met een beroep op zijn CV: hij is *herder* geweest, en hoor hoe hij dat beschrijft:

'Ik heb altijd de kudde van mijn vader gehoed; 'Wanneer er een leeuw of een beer kwam om een schaap of een geit uit de kudde te roven, ging ik erachteraan, overmeesterde hem en redde het dier uit zijn muil. En als hij me wilde aanvallen greep ik hem bij zijn keel en sloeg ik hem dood!' (1 Samuël 17:34-35).

Zo, dat liegt er niet om! Wie echt met het leiden van mensen te maken krijgt, die zal daar iets van herkennen. Misschien niet meteen doodslaan van die bedreigers, maar vraag het politici, vraag het burgemeesters, het is een uitdagende job. Je moet vaak knokken voor de dingen die je wilt, dingen die soms niet voor elkaar krijgt; en je krijgt ook nog eens de frustratie van anderen over je heen, die van jou dingen verwachten die je niet altijd kunt leveren. Gevolg: scheldpartijen, bedreigingen, geweld: van burgemeesters die moeten onderduiken tot die mishandelde treinconducteur van vorige week.

Herder zijn is zwaar, de verantwoordelijkheid voor die schapen, die weegt. En om iets goeds te doen voor mensen moet er soms geknokt worden. Daarom houd ik van al die herder-verhalen het meest van Ezechiël 34, waar het beeld uitvoerig wordt uitgewerkt, de idylle voorbij.

Je moet wel een beetje uitkijken. Zoals altijd wanneer beelden of metaforen worden gebruikt in de bijbel, moet je die niet overvragen. De profetische schrijver gebruikt hier *bepaalde aspecten* van het herderen: met name de zorg van de herder voor zijn dieren. Dat in het echte leven óók een goede herder moet verdienen aan zijn schapen, aan de wol, de melk en de kaas, of uiteindelijk aan het vlees, dat is natuurlijk óók waar. In 'zomaar herderen' zit geen verdienmodel: bij de Drentse en Veluwe herders van nu lijkt dat zo te zijn, maar die krijgen subsidie omdat dat grazen van die schapen nuttig is voor natuurbeheer. Wij volgen de manier waarop de profeet het beeld gebruikt. Want met alle liefde voor schapen, die er toch wel uit spreekt, gaat het uiteindelijk om mensen.

Wat zegt die profeet? Dit hoofdstuk uit scherpe kritiek op leiders die profiteurs zijn. Zij 'weiden zichzelf', ze kijken naar hun eigen winst. Ze doen hun werk niet om goed werk te leveren maar allereerst om zichzelf.

Denk je dan aan tirannen en profiteurs? Zeker. Maar ook aan ambtenaren – die moeten er legio geweest zijn – rond de toeslagenaffaire, die beslissingen namen waarvan ze wisten dat er mensen mee in het ongeluk gejaagd werden, terwijl er geen greintje bewijs was dat ze de zaak echt gefleest hadden. En dan nog: kinderen weghalen bij de ouders omdat die niet goed voor ze kunnen zorgen vanwege de stress en het geldgebrek dat diezelfde overheid veroorzaakte?

Er zijn meer voorbeelden. De gaskraan is nu definitief dicht in Groningen, maar we bleven maar méér gas oppompen omdat het zo lekker verdiende, en negeerden alle waarschuwingen. Of de gokindustrie legaliseren en die zelf verantwoordelijk maken voor het inperken van gokkers, en dan ineens zoveel duizenden gokverslaafden erbij – gut, hoe komt dat nou toch weer? En ik ben bang dat terwijl ik dit schrijf, het volgende schandaal alweer begonnen is. We weten van de rook-lobby, die vele jaren het onderzoek naar de schadelijkheid van roken saboteerde; hoe zit het nu met de lobby voor pesticiden, waarvan grote vermoedens zijn maar nog geen absolute zekerheid dat ze leiden tot Parkinson of andere akelige ziekten? Dat alles valt onder slecht herderschap, niet zorgen voor de mensen wiens levens je beïnvloedt.

En die schapen dan? Ezechiël is niet naïef, hij kijkt niet alleen naar de herders maar spreekt ook de schapen aan: ook daar valt iets recht te zetten, want daar is een rangorde ontstaan, onderscheid

tussen sterk en zwak. Daarom heb ik ook doorgelezen waar we hadden moeten stoppen. Sommige schapen grazen het groen voor de anderen weg, ze staan met hun vieze poten in het water dat de anderen moeten drinken, vertrappen de weide waar een ander moet grazen – nogmaals, of het biologisch en landbouwkundig allemaal klopt weet ik niet, dat doet ook niet ter zake want het beeld is duidelijk: de een verknoeit het voor de ander.

En dan komt de Goede Herder om dat recht te zetten. *God zelf* stelt zich voor als die Goede Herder. Hij zal de slechte herders de laan uitsturen, de schapen verbinden en helen, en ook rechtspreken tussen het ene en het andere schaap.

Hij doet dat zelf! Dat is een geweldig perspectief, dat Hijzelf verantwoordelijkheid neemt. Maar hoe gaat dat dan? Gaat God zelf pleisters plakken, schoon water halen, wie elkaar in de haren vliegen uit elkaar halen? Je zou het zo vreselijk graag willen, maar het zal *via via* moeten gaan, via mensen.

Wat Ezechiël precies bedoeld heeft? Zag hij een concrete nazaat van David voor zich, die de draad weer op zou vatten? Moeilijk te zeggen. Het lijkt niet om macht te gaan, maar om kwaliteit, het goede soort leiderschap. Misschien was het profetie uit noodzaak geboren, een stug niet willen geloven dat het goede leiderschap van Godswege niet meer mogelijk is.

Wat we wel weten is, dat ruim 500 jaar later iemand dat begrip oppakt en op Jezus toepast, hem 'Zoon van David' en Goede Herder noemt. En dat is logisch! Want als er ergens sprake was van iemand die niet op eigen macht en ego uit was, niet op winst of profiteren voor zichzelf, dan Jezus. Bij hem is wel heel duidelijk dat hij er zelf niet beter van werd, maar er juist alles voor kwijtraakte. Zijn leven gaf, letterlijk 'inzette', voor zijn schapen.

Alleen: een leider of koning in de ons bekende zin is hij niet geweest. Dat werkte anders. We hoorden dat de schapen zijn stem kennen, en eerder is al gezegd: 'de schapen volgen hem omdat ze zijn stem kennen. Iemand anders volgen ze niet, ze lopen juist van hem weg omdat ze de stem van een vreemde niet kennen.' (Johannes 10:4-5). Zo zou het moeten werken, maar gaat dat ook zo? Doen wij dat ook? Jezus is herder voor zover de schapen naar zijn stem horen, en als wij ons tot zijn kudde rekenen, dan horen we dat dus te doen. Doen we dat? Dat is de fundamentele vraag.

* * *

Genoeg schaapachtigheid. Want dit beeld heeft wel z'n beperking: het kan leiden tot kuddegedrag, en daarvoor zijn wij te individueel, we maken graag zelf uit wat goed voor ons is. Ik zei al: je moet een beeld nooit overvragen. Maar dat ene wil ik er toch in houden: dat wie Jezus volgt, zich gekend mag weten, gezien, begrepen. En dat andere ook: dat wie hem wil volgen, dat doet door te luisteren naar zijn stem, en dus *niet* naar de stem van die vreemde, die je op een andere weg wil krijgen. Die 'vreemden' zijn er in overmaat, en wat ze bieden is vaak heel verleidelijk. Niet doen. Deze weg biedt echte toekomst.

Tenslotte, nog even over die ingehuurde knechten. Ik denk niet echt dat Johannes met de ingehuurde knecht de dominees of pastores bedoelt. Maar nu we het er toch over hebben: dat *is* een geweldig beroep.

Misschien is dat hier, vanwege de gemiddelde leeftijd, niet zo'n zinvolle oproep, maar goed, u hebt ook kinderen en kleinkinderen... Een keuze voor dat beroep gaat tegen de trend in, en dat was 45 jaar geleden toen ik ervoor koos ook al zo, dus dat is niks nieuws. Je wordt fatsoenlijk betaald maar je wordt er niet rijk van; je begint in een eindfunctie, veel carrière zit er niet in. Het is inderdaad soms taai (vergaderen...) en die tegenstand is er soms ook echt. Maar het levert op de beste momenten een voldoening op, een besef met iets heel bijzonders en iets heel wezenlijks bezig te mogen zijn, die ik nergens anders gevonden heb; iets wat zich moeilijk in woorden laat vangen. – – –

Genoeg daarover. Op elke plek, in elk beroep, in elke levenssituatie, kun je herder voor elkaar zijn. En dan is het zaak, *dat ook te doen*; je te spiegelen aan die Goede Herder en daar iets van door te geven.

Amen.